

ЕКОТРИВОГА ЯК ПСИХОЛОГІЧНИЙ ВИКЛИК ДЛЯ БЕЗПЕКИ ПРАЦІ ТА ЗДОРОВ'Я ГРОМАДЯН

Жогло О. В., викладач,

Вовк Н. П., канд. пед. наук, доц.,

Черненко О. М., канд. мед. наук, доц.

Національний університет цивільного захисту України

Сучасні екологічні виклики, зокрема зміни клімату, забруднення довкілля, надзвичайні ситуації природного та техногенного характеру, призводять до зростання психоемоційного навантаження на людину, що вимагає посиленої уваги до психологічних аспектів безпеки праці та здоров'я громадян.

Одним із нових феноменів у цій сфері є екотривожність (eco-anxiety) – стан хронічного занепокоєння та страху через загрози для екологічного середовища і майбутніх поколінь.

Психометрична адаптація української версії шкали екотривожності Hogg Eco-Anxiety Scale (HEAS-UA) дозволила визначити рівень проявів цього феномену серед українського населення [1]. Інструмент охоплює такі компоненти, як емоційна тривога, румінації, поведінкові реакції та занепокоєння щодо власного впливу на довкілля.

Застосування HEAS-UA в наукових дослідженнях підтверджує її адекватність та валідність для використання в нашій культурі.

Міжнародні дослідження демонструють, що екотривожність є двозначним психологічним феноменом. З одного боку, високий рівень екотривоги пов'язаний із підвищеною тривожністю, депресією та зниженням психічного здоров'я, особливо серед молоді [2]. З іншого, помірна екотривожність може сприяти проактивній екологічній поведінці, формуючи позитивний вплив на психоемоційний стан та відчуття контролю над екологічними викликами [3]. Цей механізм важливо враховувати при розробці програм профілактики професійного вигорання та психоемоційної підтримки.

В умовах професійної діяльності в зонах підвищеного екологічного ризику (працівники екологічних служб, рятувальники, медики, волонтери) екотривожність може виступати додатковим фактором стресу, підсилюючи втому, зниження уваги та працездатності. Врахування цього аспекту є важливим для системи охорони праці і здоров'я громадян, що потребує впровадження інструментів ранньої діагностики та психологічної підтримки [4].

Для мінімізації негативних наслідків екотривожності рекомендується розробка комплексних програм психологічної адаптації, які включають психопрофілактичні тренінги, розвиток копінг-стратегій, формування екологічної свідомості та активізацію соціальної підтримки. Такий підхід

сприятиме збереженню психологічної безпеки та підвищенню ефективності праці в екстремальних умовах.

Таким чином, екотривожність – це актуальна психологічна проблема, яка потребує системного вивчення та врахування в практиці охорони праці і громадського здоров'я, особливо в контексті зростання екологічних загроз та змін клімату.

ЛІТЕРАТУРА

1. Кряж І., Баранов В. Психометрична перевірка україномовної версії шкали еко-тривоги Т. Хогг (HEAS-UA) // Інсайт: психологічні виміри суспільства. 2025. № 13. С. 117–141. <https://insight.journal.kspu.edu/index.php/insight/article/view/291>.
2. Hickman C., Marks E., Pihkala P. The relationship between climate change and mental health: a systematic review of the association between eco-anxiety, psychological distress, and symptoms of major affective disorders // Lancet Planet Health. 2022. Vol. 6, No. 6. P. e504–e513. <https://doi.org/10.1186/s12888-024-06274-1>.
3. Tugrul A., Onat S., Ayaz N. The effect of eco-anxiety on pro-environmental behaviors and mental well-being: a parallel mediation model // BMC Psychology. 2025. Vol. 13, No. 1. P. 101. <https://bmcp psychology.biomedcentral.com/articles/10.1186/s40359-025-03501-6>.
4. Ojala M., Linnerud M., Kjellgren A. The Impact of Eco-Anxiety and Extreme Weather Proximity on Young People's Happiness and Life Satisfaction: A Natural Experiment // Journal of Environmental Psychology. 2023. Vol. 84. P. 101822. <https://doi.org/10.1007/s10902-025-00950-z>.

УДК 331

УПРАВЛІННЯ ОХОРОНОЮ ПРАЦІ НА ПІДПРИЄМСТВАХ МАЛОГО ТА СЕРЕДНЬОГО БІЗНЕСУ: ПРОБЛЕМИ ТА РІШЕННЯ

Зелюк Я. Р., здобувач,

Шароватова О. П., канд. пед. наук, доц.

Національний університет цивільного захисту України

В умовах інтенсифікації заходів щодо реалізації Цілей сталого розвитку забезпечення охорони праці на підприємствах малого та середнього бізнесу є одним із ключових факторів соціальної стабільності та економічного розвитку держави. Ефективна система управління охороною праці дозволяє зменшити виробничий травматизм, зберегти здоров'я працівників та підвищити продуктивність підприємств.

Основними проблемами у сфері охорони праці на підприємствах малого та середнього бізнесу є: